

Логінова Марина Вікторівна,
викладач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Лазарєва Олександра Леонідівна,
курсант II курсу ННІ права
та підготовки фахівців для органів
Національної поліції України
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО ТА ЗАХИСТ ДОВКІЛЛЯ В УКРАЇНІ У ВОЄННИЙ ЧАС

У сучасному світі екологічні права визнаються одними з найважливіших компонентів прав людини, оскільки вони безпосередньо впливають на здоров'я та життя кожної людини, а також на стан природи та загальне екологічне благополуччя. Серед них особливе місце посідає право на чисте та безпечне для життя і здоров'я довкілля, яке є основою для формування і реалізації інших екологічних прав.

Це право визнається пріоритетним, абсолютним та особистим немайновим правом, що гарантує природне існування кожної фізичної особи. Його сутність полягає у можливості проживання в середовищі, яке не становить загрози для здоров'я людини, а також у користуванні безпечними природними ресурсами для задоволення життєвих потреб. Крім того, воно передбачає право на вимогу від держави та інших суб'єктів виконання екологічних норм і правил, а у випадку їх порушення – звернення за захистом права до компетентних органів [1]. Однак умови війни, зокрема в контексті збройної агресії, створюють серйозні виклики для реалізації екологічних прав. Небезпека ядерних або радіаційних загроз для ядерних електростанцій стає особливо актуальною, а це загрожує не лише Україні, а й світовому екологічному становищу загалом.

У таких умовах прийняття відповідних нормативно-правових актів стає надзвичайно важливим. Наприклад, Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності у сфері довкілля та щодо цивільного захисту на період дії воєнного стану і у відбудовний період» від 15 березня 2022 року визначає негативні впливи війни на стан довкілля та закріплює необхідність захисту екологічних прав у період воєнного стану та відбудови. Позитивним аспектом цього Закону є те, що він регулює діяльність у сфері довкілля не лише у період воєнного стану, а й у відбудовний період,

спрямовуючи зусилля на забезпечення обороноздатності держави, відновлення інфраструктури та економіки, а також повернення громадян до нормального життя після закінчення війни [2, с. 8].

Ще одним важливим кроком у цьому контексті є прийняття Закону України «Про управління відходами» 20 червня 2022 року. Він передбачає норми, спрямовані на запобігання утворенню відходів, зменшення їх обсягів, а також на підготовку відходів до повторного використання та відновлення, з метою зменшення негативного впливу на здоров'я людей та природне середовище. В умовах воєнного конфлікту важливо не лише визнавати екологічні права як пріоритетні, а й приймати нормативно-правові акти, які забезпечують їх захист та реалізацію. Тільки таким чином можна зберегти екологічне благополуччя для нинішніх і майбутніх поколінь [3, с. 11].

Реалізація права кожного на чисте та безпечне для життя і здоров'я довкілля є не лише важливою складовою людських прав, але й ключовим аспектом забезпечення якості життя. Це право включає в себе можливість кожної людини дихати чистим повітрям, користуватись чистою питною водою, відпочивати в природних місцях, таких як ліси, річки чи моря, а також займатися збиранням ягід, грибів, полюванням, рибальством тощо.

Проте збройна агресія, яку спричинило російське вторгнення на територію України, створила надзвичайно серйозну загрозу та перешкоду для реалізації цих екологічних прав та можливостей. За даними Міністерства оборони України, лише за 20 днів воєнних дій було запущено близько 900 ракет різного калібру, під час детонації яких утворилася низка хімічних сполук, що забруднюють повітря та ґрунти [2]. Ця ситуація призвела до значного збільшення обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, що вже може прирівнюватись до викидів одного металургійного підприємства за цілий рік. Такі наслідки воєнних дій також призвели до серйозних пошкоджень природних ресурсів України, зокрема лісів, заповідників та водних екосистем.

Тому існуюча екологічна ситуація в Україні, особливо у зоні бойових дій, унеможлиблює споживання та використання наявних природних ресурсів та створює реальну небезпеку для здоров'я і життя людей. У таких умовах важливо приймати правові механізми, спрямовані на захист екологічних прав громадян та відновлення стану довкілля після завершення воєнного конфлікту.

Список використаних джерел:

1. Зигрій Ольга, Катерина Кійко, Світлана Мацук. Інтерпретації та захист екологічних прав людини: міжнародні стандарти та українські реалії. Актуальні проблеми правознавства 2022. С. 55-62.
2. Кириченко, Влада Олександрівна, Юлія Іванівна Тюрю. Залучення громадськості у сфері захисту довкілля та екологічних прав: сучасний стан. 2023. С. 76.
3. Пряслова Наталя Миколаївна. Дотримання екологічних прав: позиція громадян. 2023. С. 65.